

## **Uchwała z dnia 21 listopada 2006 r., III CZP 49/06**

*Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący)*

*Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian*

*Sędzia SN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)*

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Barbary W.-B. przy uczestnictwie Marii M., Macieja M., Jana B. i Małgorzaty B. o ustanowienie zarządcy masy spadkowej po Józefie B. i Helenie B., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 21 listopada 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2006 r.:

"Czy postanowienie zobowiązujące zarządcę do wypłacenia określonej kwoty tytułem części nadwyżki dochodów wydane w trybie art. 613 k.p.c. jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zd. 1 k.p.c., od którego przysługuje apelacja, czy też podlega zaskarżeniu zażaleniem, bądź też jest niezaskarżalne?"

podjął uchwałę:

**Postanowienie sądu pierwszej instancji, wydane na podstawie art. 613 k.p.c., zobowiązujące zarządcę do wypłacenia określonej kwoty tytułem nadwyżki dochodów, jest orzeczeniem co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 k.p.c., od którego przysługuje apelacja.**

### **Uzasadnienie**

Sąd Rejonowy w Katowicach postanowieniem z dnia 18 października 2005 r. zobowiązał zarządcę masy spadkowej po Józefie B. i Helenie B. do zaliczkowego wypłacenia uczestnikom postępowania części nadwyżki dochodów w łącznej wysokości 112 000 zł, w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się tego postanowienia. W zażaleniu na to postanowienie uczestnicy Maria M. i Maciej M. wnieśli o jego uchylenie, zarzucając, że zostało wydane przedwcześnie.

Sąd Okręgowy w Katowicach, rozpoznając to zażalenie, powziął wątpliwość, czy postanowienie zobowiązujące zarządcę do wypłacenia określonej kwoty tytułem części nadwyżki dochodów wydane na podstawie art. 613 k.p.c. jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zdanie pierwsze k.p.c., od którego przysługuje apelacja, czy też podlega zaskarżeniu zażaleniem bądź jest niezaskarżalne, i przedstawił to zagadnienie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c.

Sąd Okręgowy podkreślił, że jego wątpliwości wynikają stąd, iż art. 615 k.p.c. odsyła do przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, przy stosowaniu przepisów dotyczących wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu. Stanowisko doktryny w zakresie rodzaju środków odwoławczych przysługujących od postanowień wydanych w tym postępowaniu uległo częściowo dezaktualizacji ze względu na nowelizację przepisów regulujących egzekucję z nieruchomości, w wyniku której nastąpiło uchylenie art. 932 i 939 § 3 k.p.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego, zaskarżone postanowienie powinno być zakwalifikowane jako orzeczenie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zdanie pierwsze k.p.c., jednakże brak wypowiedzi w tej kwestii w doktrynie i judykaturze uzasadnia przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego sformułowanego w sentencji postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie prawne dotyczy dopuszczalności i rodzaju środka zaskarżenia na postanowienie sądu pierwszej instancji, wydane na podstawie art. 613 k.p.c., zobowiązujące zarządcę do wypłacenia nadwyżki dochodów. Przy ocenie tej kwestii należy uwzględnić przede wszystkim treść art. 518 k.p.c., na gruncie którego decydujące znaczenie ma zasada, że od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Jej konsekwencją jest kolejna reguła, sprowadzająca się do stwierdzenia, że w przypadku wskazanych postanowień co do istoty sprawy jedynie przepisy szczególne mogą regulować odmiennie sposób ich zaskarżenia (np. na postanowienia co do istoty sprawy, przewidziane w art. 551 § 2, art. 586<sup>1</sup>, 612 § 2 i art. 648 § 2 k.p.c.). Kolejną zasadą jest zaś, że na inne postanowienia niż orzekające co do istoty sprawy zażalenie przysługuje jedynie w wypadkach wskazanych w ustawie

W tej sytuacji ocena, czy i jaki środek odwoławczy przysługuje na postanowienie sądu pierwszej instancji wydane na podstawie art. 613 § 1 k.p.c., jest uzależniona w pierwszej kolejności od stwierdzenia, czy jest to postanowienie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zdanie pierwsze k.p.c.

Rozumienie pojęcia postanowienia orzekającego co do istoty sprawy było już kilkakrotnie przedmiotem oceny Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 17 marca 1970 r., II CR 159/70 (OSNCP 1970, nr 11, poz. 209) Sąd Najwyższy uznał, że ocena orzeczenia co do istoty sprawy w postępowaniu cywilnym wiąże się z przedmiotem tego postępowania. W postępowaniu nieprocesowym przedmiotem orzeczenia co do istoty sprawy jest żądanie zawarte we wniosku o wszczęcie postępowania bądź we wnioskach zgłoszonych w toku tego postępowania przez jego uczestników. Dlatego za postanowienie orzekające co do istoty sprawy zostało uznane postanowienie sądu pierwszej instancji uwzględniające lub oddalające wniosek o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego. Z kolei w uchwale z dnia 5 sierpnia 1975 r., III CZP 26/75 (OSNCP 1976, nr 2, poz. 31) Sąd Najwyższy przyjął, że w postępowaniu nieprocesowym za postanowienie orzekające co do istoty sprawy może być uznane tylko takie orzeczenie, które rozstrzyga sprawę merytorycznie, podobnie jak w postępowaniu procesowym orzeczenie rozstrzygające o spornym stosunku między stronami. Dlatego postanowienia rozstrzygające zagadnienia o charakterze incydentalnym, np. wynagrodzeniu opiekuna w sprawie opiekuńczej, nie dotyczą istoty sprawy. W uchwale z dnia 10 stycznia 2000 r., III CZP 30/99 (OSNC 2000, nr 6, poz. 106) Sąd Najwyższy podkreślił, że orzeczeniami co do istoty sprawy są orzeczenia o charakterze merytorycznym, rozstrzygające kwestie materialnoprawne. W postępowaniu nieprocesowym można niejednokrotnie wyodrębnić jego samodzielne fazy i wówczas orzeczenie kończące merytorycznie taką fazę należy uznać za orzeczenie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 k.p.c.

Sąd Najwyższy, rozpatrując kwestię środków odwoławczych od postanowień wydawanych w postępowaniu dotyczącym zarządu związanego ze współwłasnością, w uchwale z dnia 23 września 1999 r., III CZP 25/99, (OSNC 2000, nr 3, poz. 45) przyjął, że postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy jest postanowienie o zmianie zarządcy, a w uchwale z dnia 31 stycznia 2001 r., III CZP 51/00 (OSNC 2001, nr 6, poz. 81) uznał, że postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania zarządcy nieruchomością wspólną jest orzeczeniem co

do istoty sprawy, gdyż rozstrzyga w sposób merytoryczny kwestię materialnoprawną z zakresu współwłasności rzeczy.

W świetle przedstawionych ocen należy przyjąć, że do orzeczeń rozstrzygających co do istoty sprawy należy również postanowienie w przedmiocie wypłaty przez zarządcę nadwyżki dochodów, takie postanowienie ma bowiem charakter orzeczenia merytorycznego, związanego z rozstrzygnięciem kwestii materialnoprawnych, powstających na tle sprawowania zarządu rzeczą wspólną i stosunku współwłasności. Za taką oceną przemawia dodatkowo fakt, że postanowienie dotyczące sposobu i terminu wypłacenia przez zarządcę nadwyżki dochodów powinno być co do zasady wydane w postanowieniu o ustanowieniu zarządcy, które jest nie tylko orzeczeniem co do istoty sprawy, ale również orzeczeniem kończącym postępowanie zainicjowane złożeniem wniosku o ustanowienie zarządu.

Stwierdzenie, że postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie wypłaty przez zarządcę nadwyżki dochodów, wydane na podstawie art. 613 § 1 k.p.c., jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, przesądza kwestię, że zgodnie z art. 518 zdanie pierwsze k.p.c., przysługuje na nie apelacja, brak bowiem przepisów szczególnych, z których wynikałoby, że na takie postanowienie przysługuje zażalenie lub że jest ono niezaskarżalne.

Z tych względów na podstawie art. 390 k.p.c. orzeczono, jak w uchwale.